

**İKTİSADİ VE
İDARİ BİLİMLER
FAKÜLTESİ**
FACULTY OF ECONOMICS
& ADMINISTRATIVE
SCIENCES

WEBİNAR

4 Mayıs 2021, 11.30 – 12.15

Meşru Devletin İnşası: Klasik Toplum Sözleşmesi Kuramlarında Birey-Devlet İlişkisi (Hobbes, Locke, Rousseau)

Fatih Demirci

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Toplum Sözleşmesi Kuramları, temelde devletin varlığını haklılaştıran, onun nasıl ortaya çıktığını açıklayan ve bunu yaparken de devletin kökeninde yönetenlerle yönetilenlerin karşılıklı "sözleşmeleri" sonucu, birbirlerini yükümlü kıldıklarını ileri süren, dolayısıyla da devleti ve yöneticileri yönetilenlerin rızasıyla "sınırlayan" teorilerdir. Toplum sözleşmesi kuramları bir yönüyle de yönetenlerle yönetilenlerin karşılıklı sözleşme yaptıklarını varsayımları için "kurgusal" kuramlardır ve bu yönüyle de kendi dönemlerini eleştirerek daha iyi bir dünya özlemini dile getiren ütopyalarla benzerlik taşırlar. Fakat onlardan farklı olarak sözleşme kuramcıları, ütopyik bir kurgu değil, mantıksal bir kurgu yoluyla bu özlemlerini dile getirirler. Bunun literatürdeki diğer bir adının ise mantıksal akıl yürütme olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, sözleşme kuramcılarının devlet-birey ilişkileri ile ilgili görüşleri farklılık gösterir. Hobbes, felsefesi güvenlik, Locke özgürlük, Rousseau da eşitlik üzerine kurduğu için, bireyin devlet karşısındaki konumunu da buna göre oluşturmuşlardır. Hobbes'ta bireyin güvenliğini sağlamak için Leviathan adı verilen egemen, bireyler tarafından oluşturulur ve bireylerin her türlü hakları ona devredilerek yetkilendirilir. Bu yapılmazsa Hobbes'a göre en kötü durum olan savaş durumu ortaya çıkar ve birey, en büyük kötülük olan ölümlerle karşı karşıya kalır. Locke'ta ise bireyin özgürlüğü esastır. Doğa durumu bir barış durumudur, ancak adil hüküm verecek ve uygulayacak yargıç yoktur. Bireyler, sözleşme yaparak bu görevlerle sınırlı olan devleti oluşturulur ve sadece yargılama haklarını devrederler. Bu nedenle hükümet, yetkilerini aşmışta, bireylerin ihtilal hakkı doğar. Rousseau'nun sözleşme kuramında ise, birey kendini bütün haklarıyla topluma devreder. Doğa durumuna geri dönmek ve soylu vahşi gibi özgür olmak mümkün olmadığına göre, özgürlük artık ancak toplum içinde mümkündür. Bu görüşlerinin sonucu olarak Hobbes ve Rousseau egemenlik filozofları, Locke ise bireycilik filozofu olarak kabul edilmektedir.⁴⁶² İngiltere'deki iç savaşa şahit olan Hobbes'a göre doğa durumu, tıpkı iç savaşta gibi bir kaos durumudur. Böyle bir durumda herkesin herkesi öldürebilmesi mümkün olduğu için, hiç kimsenin can güvenliği bulunmaz. Bu nedenle bireyler, aralarında yaptıkları bir anlaşmayla mutlak bir güce sahip olan Leviathan'ı meydana getirirler. Çünkü ölüm, yeryüzündeki en kötü şeydir ve ölüm korkusu bireyleri barışa iten en önemli güdüdür. Hobbes'un ortaya çıkardığı ve Leviathan'ın temsil ettiği bu devlet, özü itibarıyla bir güvenlik devletidir. Oysa Locke'un devleti bir özgürlük ve mülkiyeti koruma devletidir. Çünkü, iç savaşı görmüş olmasına rağmen, ona göre doğa durumunda bireyler bir barış ortamındadırlar, fakat aralarında adaletle hükmedecek durumda değildirler. Yaptıkları sözleşmeyle tarafsız bir hakem olarak hükümeti oluştururlar ve ona belirli sınırlar içinde ve şarta bağlı olarak itaat ederler. Rousseau'da ise doğa durumu bir barış ve özgürlük durumu olmakla birlikte, uygarlığın gelişmesiyle artık o durum, geri dönülemez bir hâle gelmiştir, öyleyse toplum sözleşmesiyle herkes tüm haklarını herkese devrederek doğal özgürlüklerini kaybeder, fakat sivil özgürlüğünü kazanır. Herkes herkese bağlı olduğu için, hepsi birden özgürlüğünü kazanır. Böylece Rousseau'da özgürlüğün yerini bağımsızlık almış olur fakat o da ilginç bir şekilde, bireyin bütüne bağımlı olmasıyla elde edilir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
+90 272 218 2000
iibf@aku.edu.tr
www.iibf.aku.edu.tr